

PRILOGA B
REJSKEGA PROGRAMA ZA BOVŠKO OVCO

Navodila za ocenjevanje lastnosti zunanosti
in
obrazec »List za ocenjevanje živali«

Domžale, maj 2024

1 UVOD

Pri bovški ovci se ocenjevanje lastnosti zunanosti izvaja na način linearnega ocenjevanja lastnosti na moških živalih, kandidatih za naravni pripust. Ocenjevanje lastnosti zunanosti plemenjaka zajema štiri sklope lastnosti, okvir, oblike, omišičenost in moda ter posamezne opisovane lastnosti (izenačenost mod, prisotnost paseskov, čeljust, glava, nosna linija, rogatost, temperament, volna). Ocenjevalec subjektivno oceni izraženost lastnosti z ocenami od 1 do 9 v njeni celotni variacijski širini, in sicer od enega ekstrema do drugega.

Posamezne lastnosti zunanosti tudi opisujemo tako, da opišemo izraženost napake pri opisovani lastnosti.

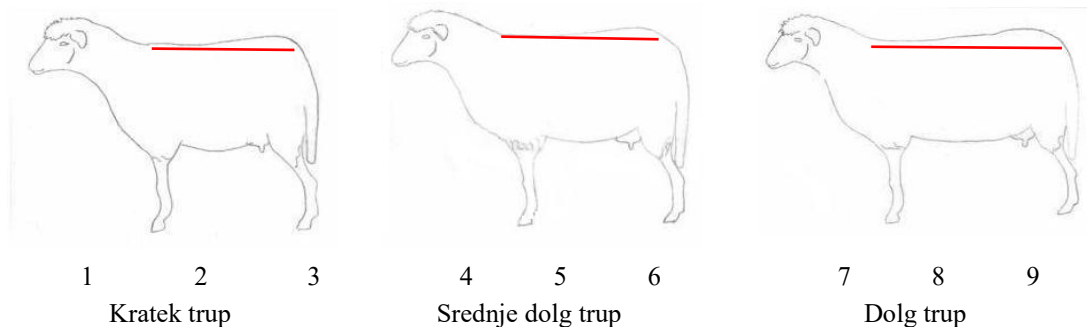
2 OKVIR

V sklop lastnosti za **okvir** spadajo naslednje telesne lastnosti:

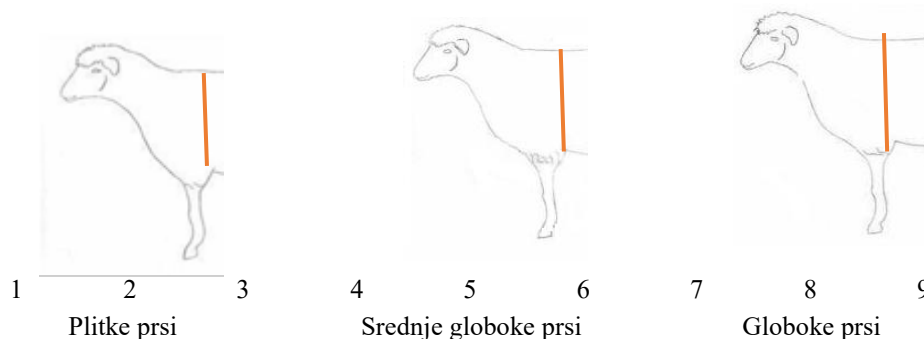
- dolžina trupa,
- globina prsi,
- širina prsi,
- širina križa

Pri ocenjevanju lastnosti okvirja je pomembna skladnost vseh štirih lastnosti. Žival mora biti skladna v lastnostih, ki določajo okvir živali.

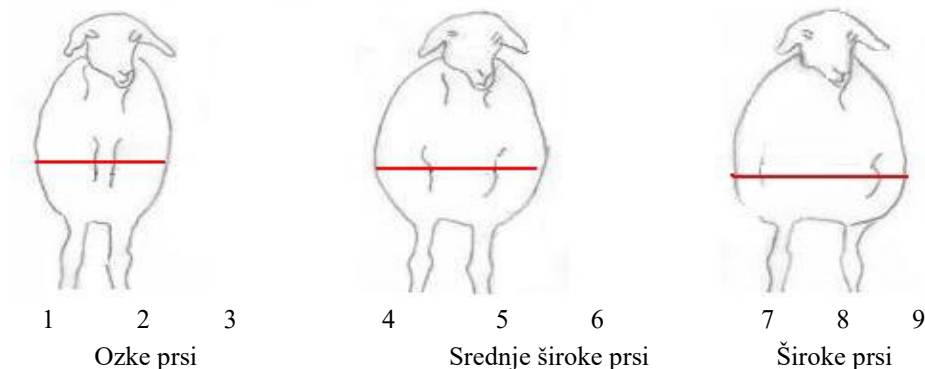
- **Dolžina trupa:** Ocenimo dolžino trupa med najvišjo točko vihra in koncem sedne kosti. Razlikujemo kratek (ocene 1-3), srednje dolg (ocene 4-6) in dolg trup (ocene 7-9).

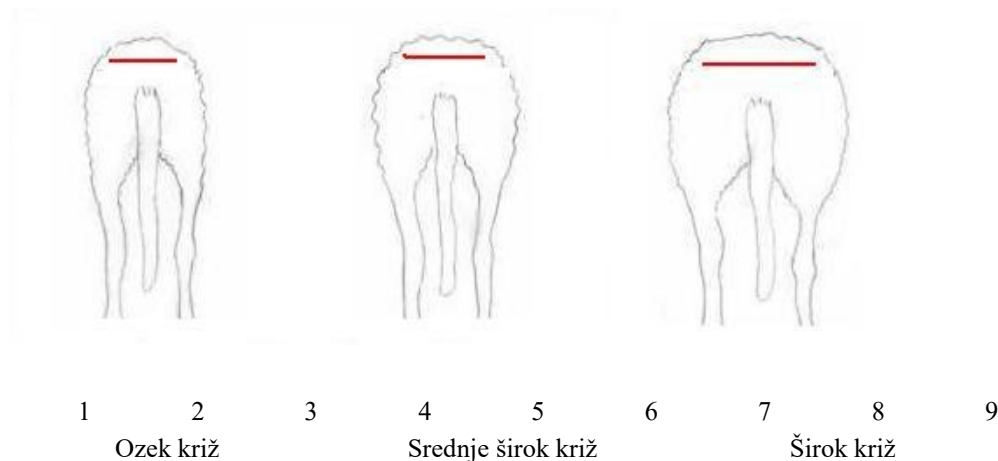
- **Globina prsi:** Ocenimo globino prsi oz. globino trupa v predelu prsi gledano iz strani takoj za plečetom kot razdaljo od najvišje točke vihra do spodnjega dela prsi. Razlikujemo plitke (ocene 1-3), srednje globoke (ocene 4-6) in globoke prsi (ocene 7-9). Zaželeno so srednje globoke prsi, ki niso pregloboke, zaradi česar bi lahko žival delovala preveč grobo.

- **Širina prsi:** Ocenjujemo širino prsi gledano od spredaj kot razdaljo med plečeta. Razlikujemo ozke (ocena 1-3), srednje široke (ocena 4-6) in široke prsi (ocena 7-9). Zaželeno so srednje široke prsi, ki zagotavljajo dovolj širok telesni okvir značilen za mlečne pasme.

- **Širina križa:** Ocenjujemo širino križa gledano od zadaj kot razdaljo med kolčnima grčama. Razlikujemo ozek (ocena 1-3), srednje širok (ocena 4-6) in širok križ (ocena 7-9). Dovolj širok križ je pogoj za razvoj večje prostornine vimena in široko pripetost vimena. Širše ženske živali v križnem predelu imajo lažje porode.

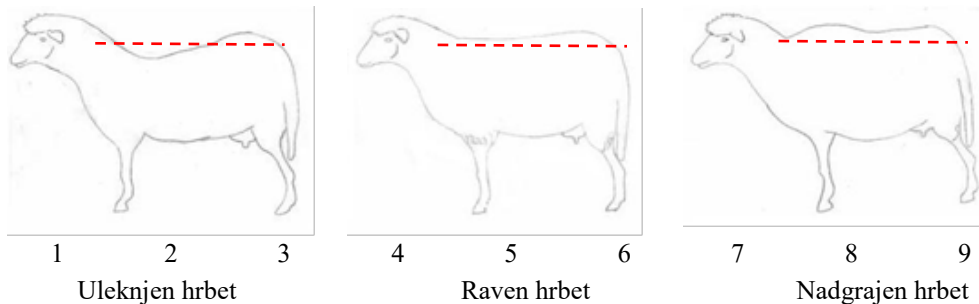
3 OBLIKE

V sklop telesnih lastnosti za **oblike** spadajo naslednje telesne lastnosti:

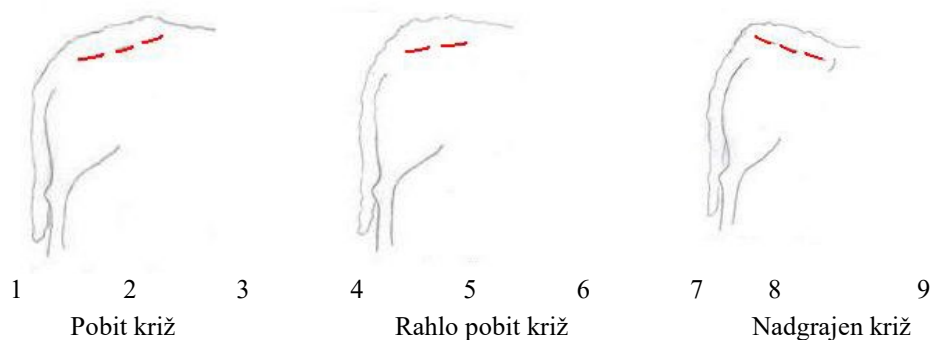
- hrbtina linija (od vihra do križa),
- nagib križa,
- sprednje noge,
- zadnje noge,
- skočni sklep,
- biclji.

Gledano kot celota, mora biti žival skladnih oblik.

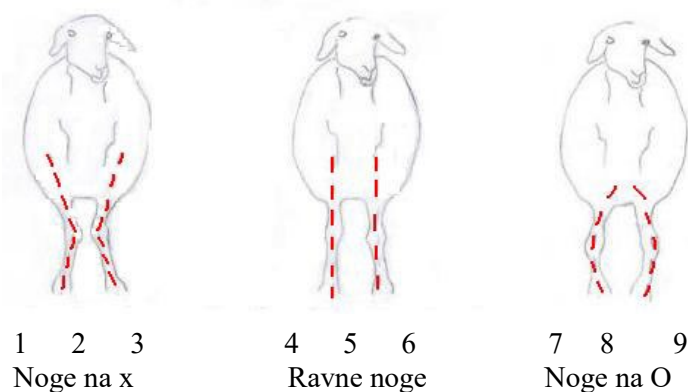
- **Hrbtne linija:** Ocenjujemo položaj hrbtne linije od vihra do začetka križa. Uleknjene živali dobijo oceno 1-3, živali z ravno linijo oceno 4-6 in tiste z izbočeno linijo oceno 7-9. Zaželen je raven hrbet oz. ravna hrbtne linija.

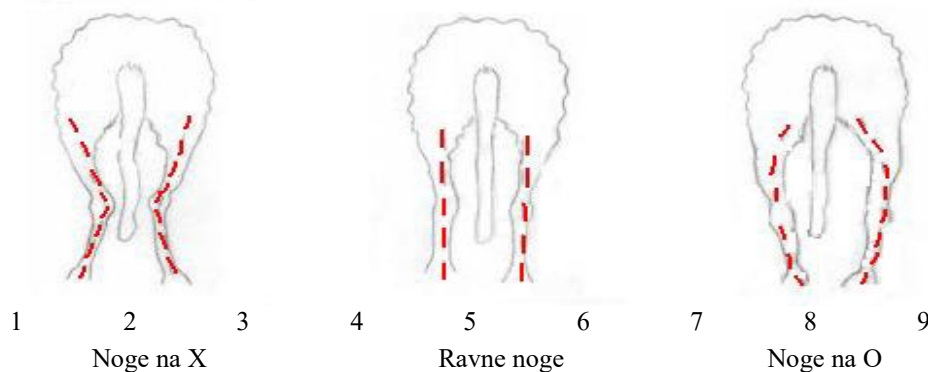
- **Nagib križa:** Ocenjujemo nagib križnega predela gledano od strani. Oceno 1-3 dobi močno pobit križ, oceno 4-6 rahlo pobit križ in oceno 7-9 nadgrajen križ. Zaželen je rahlo pobit križ.

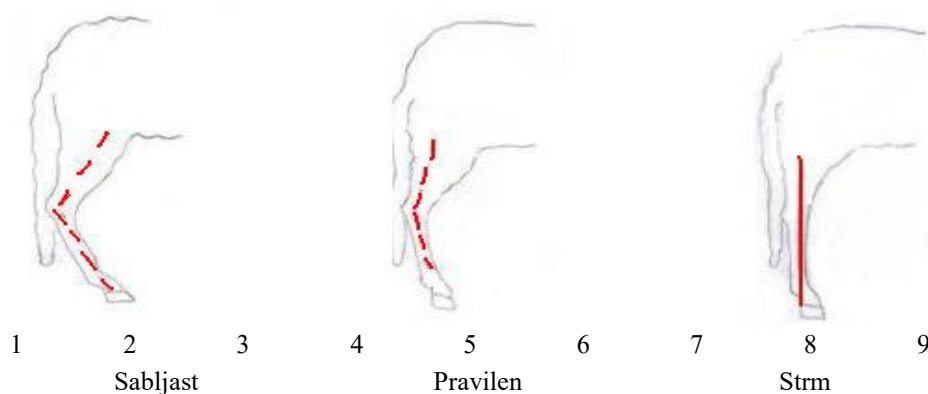
- **Sprednje noge:** Ocenjujemo korektnost stoje in gibanja sprednjih nog. Pri pogledu od spredaj morata biti sprednji nogi vzporedni. Razlikujemo noge na X, kjer ima žival zapestna sklepava preveč skupaj, razdalja med parkljema pa je večja kot razdalja med zapestnima sklepoma (ocena 1-3). Pri nogah na O, je razdalja med zapestnima sklepoma večja kot razdalja med parkljema (ocena 7-9). Ravne noge dobijo oceno 4-6.

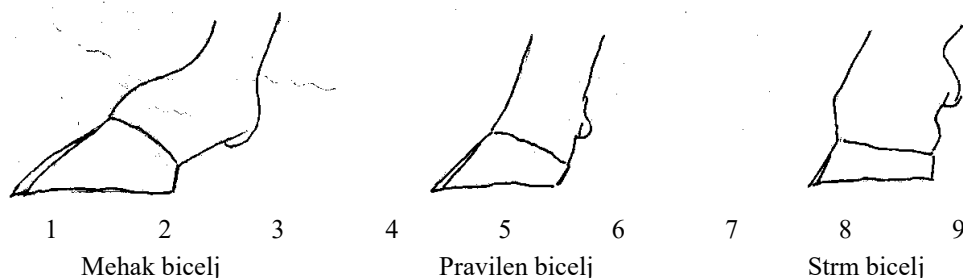
- **Zadnje noge:** Ocenjujemo korektnost stoje in gibanja zadnjih nog. Pri pogledu od zadaj morata biti zadnji nogi vzporedni. Razlikujemo noge na X (ocena 1-3), kjer ima žival skočna sklepa preveč skupaj, razdalja med parkljema pa je večja kot razdalja med skočnima sklepoma. Obratno je pri nogah na O (ocena 7-9), kjer je razdalja med skočnima sklepoma večja kot razdalja med parkljema. Ravne noge dobijo oceno 4-6.

- **Skočni sklep:** Ocenjujemo notranji kot skočnega sklepa. Razlikujemo sabljast (ocena 1-3), pravilen (ocena 4-6) in strm (ocena 7-9) kot skočnega sklepa.

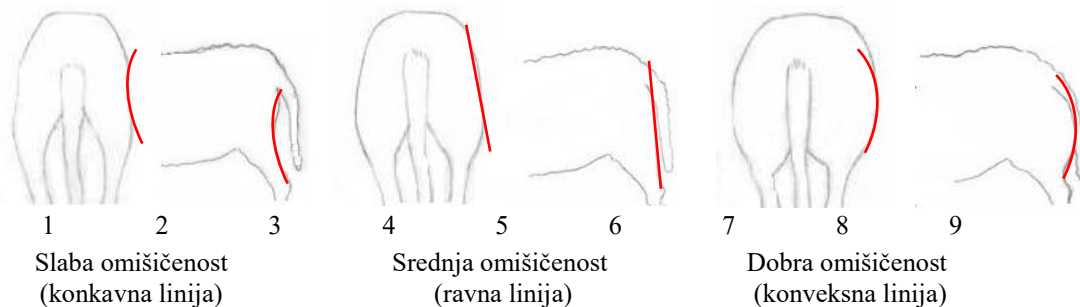
- **Bicelji:** Subjektivno opisujemo notranji kot bicelja, ki je lahko mehak, pravilen ali strm. Oceno 1-3 dobijo mehki bicelji, oceno 4-6 pravilni in oceno 7-9 strmi bicelji. Zaželeni so pravilni bicelji (kratek in čvrst) sprednjih in zadnjih nog.

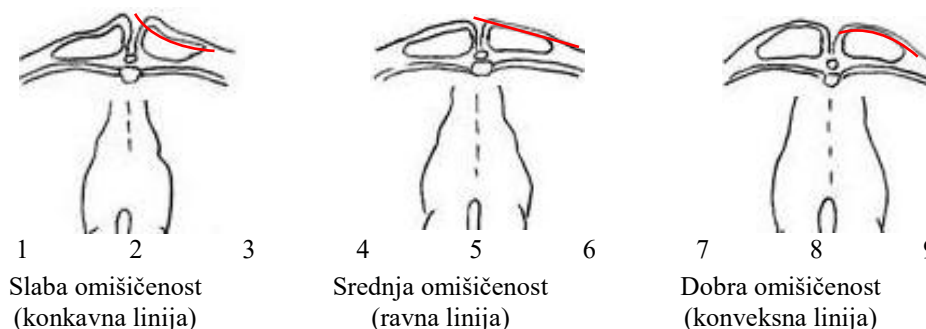
4 OMIŠIČENOST

V sklop telesnih lastnosti za **omišičenost** spadata omišičenost stegna in omišičenost hrbta. Omišičenost je pomembna z vidika prireje mesa. Pri mlečnih pasmah, kot je bovška ovca pa ima manjšo gospodarsko težo.

- Omišičenost stegna: Ocenjujemo omišičenost stegna gledano od zadaj in od strani. Ugotavljamo praznost in polnost mišic v stegnu. Lastnost ocenjujemo v sredini stegna. Konkaven profil stegna kaže na slabo omišičenost stegna in ga ocenimo z oceno 1-3, raven profil kaže na srednje omišičena stegna, ki jih ocenimo z oceno 4-6, konveksen profil kaže na dobro omišičena stegna, ki jih ocenimo z oceno 7-9.

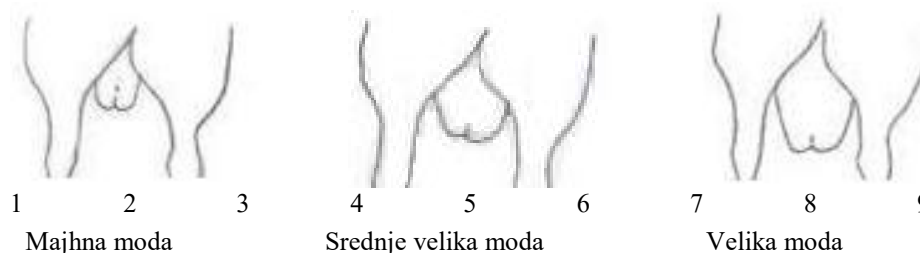
- Omišičenost hrbta: Ocenjujemo omišičenost hrbta (debelino dolge hrbtne mišice na predelu hrbta), najbolje pri ostriženih živalih. Pomagamo si s tipanjem hrbtne predela ter oceno širine hrbta. S tipanjem ocenimo debelino dolge hrbtne mišice, ki je lahko uleknjena (ocena 1-3), ravna (ocena 4-6) ali izbočena (ocena 7-9).

5 MODA

V sklop telesnih lastnosti za **moda** spada velikost mod. Opišemo tudi izenačenost mod ter morebitne napake, kot je razcepljen skrotum ter prisotnost paseskov.

- Velikost mod: Ocenjujemo velikost mod. Majhna moda dobijo oceno 1-3, srednje velika oceno 4-6 in velika oceno 7-9. Zaželeni so večji modi.

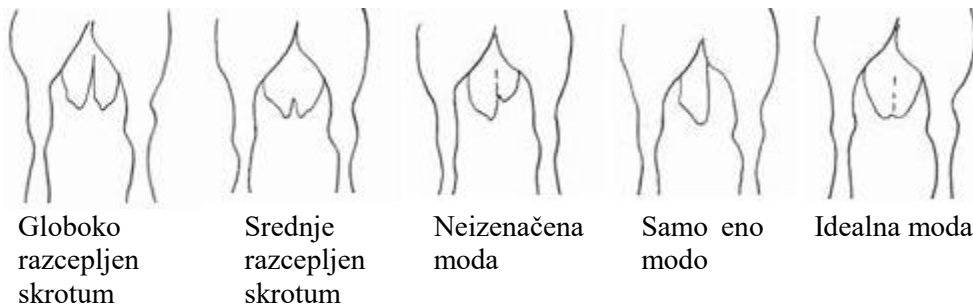

6 OPISOVANE LASTNOSTI

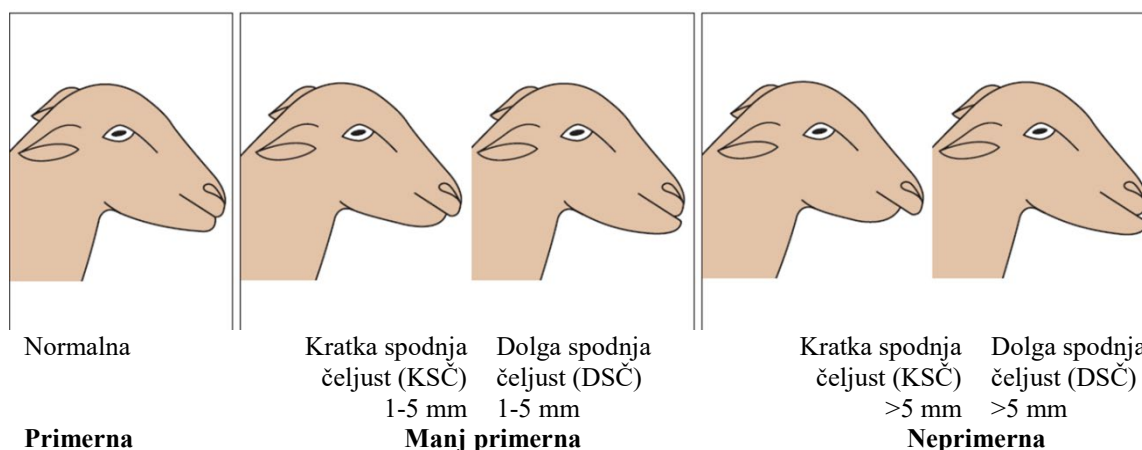
Pri opisovanih lastnostih opisujemo morebitno izraženost napake pri posamezni lastnosti. Te lastnosti opišemo izključno samo z oceno izraženosti njene napake, v kolikor je napaka prisotna. V kolikor napake na opazovani lastnosti ni, pomeni, da je lastnost v zaželenem tipu (opis »je v tipu«). V kolikor je izraženost napake prisotna, vendar je še sprejemljiva v populaciji opišemo kot lastnost je »manj primerna«. V kolikor je izraženost napake prisotna in je napaka zelo izražena in močno odstopa od zaželene, lastnost opišemo kot »ni v tipu«.

Pri opisovanju mod smo pozorni na **izenačenosti mod** in morebitno **razcepljenost skrotuma** ter **prisotnost passeskov**. Izenačenost mod opišemo kot »izenačeno«, »manj izenačeno« in »neizenačeno«. Normalno prisotna sta dva seska, ki predstavljata zasnovo vimena pri moški živali. Dodatni seski predstavljajo tako imenovane passeske, ki niso zaželeni. Na zapisnik o ocenjevanju živali za lastnost števila passeskov vpišemo število prisotnih passeskov. Morebitno razcepljenost skrotuma vpišemo pod »opombe«, kjer vpišemo obsežnost razcepljenosti.

Na spodnjih slikah so prikazane nekatere možne napake in idealna moda.

Čeljust ocenimo s tipanjem tako, da z levo roko primemo za spodnjo čeljust, s prstom desne roke pa preverimo skladnost ugriza zob na spodnji čeljusti z zgornjo dentalno ploščo. V kolikor s prstom ne začutimo nobenega odstopanja (ostrega robu) in zobje pravilno nalegajo na dentalno ploščo pravimo, da je čeljust primerna (normalna). V kolikor s prstom začutimo odstopanje zob od zgornje dentalne plošče, označimo, da je čeljust nepravilna. Napaka, ki se lahko pojavi na nepravilni čeljusti, je dolga spodnja čeljust (DSČ) ali kratka spodnja čeljust (KSČ), kot prikazuje slika. Napako opišemo tako, da vpišemo izraženost napake v mm. Če je odstopanje večje od 5 mm, čeljust ni primerna.

Za pregled mod in čeljusti se zahteva rokovanje z živaljo tako, da je žival v sedečem položaju, kar omogoči ocenjevalcu palpacijo in natančno opisovanje lastnosti.

Glava mora biti primerna pasmi in ne prevelika ali izredno groba. Pri bovški ovci je glava majhna, fina, plemenita, ravnega profila, poraščena do ušes in po čelu (s čopom ali brez). Gobec je ozek, zašiljen in fin, smrček je obarvan glede na obarvanost živali. Ušesa so majhna, na stran štrleča.

Primer za opis izraženosti za glavo: če je glava pasemsko ustrezna in na njej ni napak, potem izraženost glave opišemo z "je v tipu". Če opazimo manjšo pomanjkljivost na glavi, lastnost glave opišemo z "manj primerna". Če glava ni pasemsko ustrezna, je prevelika, robustna ali premajhna, potem opišemo lastnost z "ni v tipu".

Nosna linija je pri bovški ovci ravna. Če je nosna linija ravna, označimo »je v tipu«, v kolikor od tega rahlo odstopa v eno ali drugo stran označimo, da je »manj primerna«, v kolikor izrazito odstopa od pasemsko značilne nosne linije označimo z »ni v tipu«.

Preveč izbočena
nosna linija

Primerna glava,
z ravno nosno linijo

Preveč vbočena
nosna linija

Rogatost je nezaželena (tudi nastavki rogov). Pri opisovanju rogatosti opišemo rogatost z »je v tipu«, kadar ne otipamo nobenih nastavkov rogov. Ko otipamo manjše nastavke rogov do velikosti 1 cm, lastnost opišemo z »manj primerna«. Ko so nastavki rogov večji od 1 cm ali je vidna prisotnost rogov, lastnost opišemo z »ni v tipu«.

Temperament naj bo miren do živahen. Če oven kaže znake agresivnosti, se ga izloči.

Volna je opisovana lastnost, kjer opišemo kakovost volne oziroma lastnost vlakna, ki je lahko zelo grobo, grobo, ali srednje grobo. Stremimo k zmanjševanju deleža živali z zelo grobo volno.

Obarvanost je opisovana lastnost, kjer opišemo ali je obarvanost v skladu z značilno obarvanostjo za pasmo. Značilna je bela obarvanost plašča, pojavljajo pa se tudi črne, črno bele in rjave živali.

Na podlagi ocen posameznih telesnih sklopov določimo skupno oceno lastnosti zunanosti. Pri tem smo pozorni na pasemske značilnosti, starost živali in telesno kondicijo. Skupno oceno opredelimo z ocenami od 1 do 9, kjer ocena 9 predstavlja žival zelenega rejskega cilja.

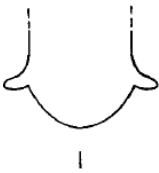
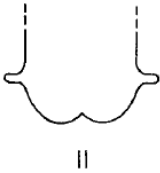
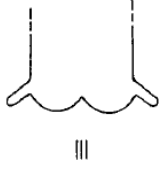
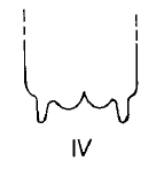
6.1 Opisovanje oblik vimena pri odbiri ženskih živalih

Ocenjevanja ženskih živali ne izvaja komisija v smislu linearnega ocenjevanja lastnosti zunanosti na kmetijskih gospodarstvih. Kljub temu pri odbiri jagnjic za obnovo tropa ali pri nakupu, rejec (lahko s pomočjo kontrolorja) preveri (subjektivno oceni) tudi nekatere lastnosti vimena, za namen zmanjševanja deleža nezaželenih oblik vimena (kot rejski cilj) v populaciji bovške ovce. Lastnosti vimena so opisovane lastnosti, kjer ocenimo izraženost napake. V kolikor je napaka močno izražena in odstopa od povprečja populacije, take živali niso primerne za odbiro za plemo.

Pri ocenjevanju pripetosti vimena pod trebuh, žival opazujemo od strani. Zaželeno je vime, ki je pripeto čim bolj naprej pod trebuh. Vime naj bo dovolj široko pripeto tudi od zadaj. Preverimo tudi izenačenost obeh polovic vimena, oblike seskov ter število morebitnih paseskov. Položaj, dolžina in debelina seskov naj bodo primerni. Položaj seskov opisujemo, ko gledamo vime od zadaj. Položaj seskov naj omogoča čim lažjo strojno molžo. Želeni so seski, ki izraščajo naravnost navzdol ter so primerne velikosti in oblike. Živali s paseski niso zaželene.

Spodaj so shematsko prikazane primerne in neprimerne ali manj primerne oblike vimena.

Primeri tipa vimena:

 <p>I</p> <p>II</p> <p>III</p> <p>IV</p>	<p>Tip I – centralna vez ni vidna, seski so visoko, horizontalno (nezaželena oblika vimena)</p> <p>Tip II – centralna vez je vidna, seski so visoko horizontalno (nezaželena oblika vimena)</p> <p>Tip III – cisterni lepo ločeni s centralno vezjo, seski so nižje na strani (manj primerna oblika vimena)</p> <p>Tip IV – centralna vez je vidna, seski so na dnu vimena, vertikalno (zaželena oblika vimena, primerna)</p>
---	---

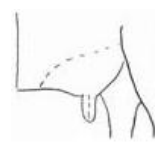
Primeri pripetosti vimena pod trebuh:

Slabo pripeto pod trebuh
(neprimerno)

Srednje dobro pripeto pod trebuh
(manj primerno)

Dobro pripeto pod trebuh
(primerno)

Primeri položajev seskov

Seski so nižje na strani
(manj primerno)

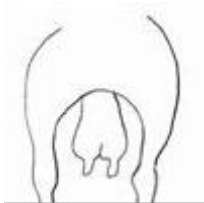

Seski so na dnu vimena, vertikalno
(primerno)

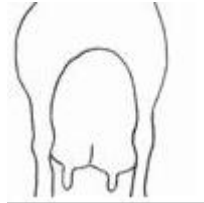

Seski so visoko, horizontalno
(neprimerno)

Primeri pripetosti vimena od zadaj in izenačenosti vimena:

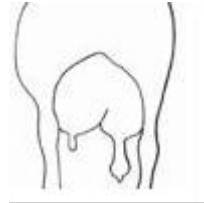
Slabo pripeto

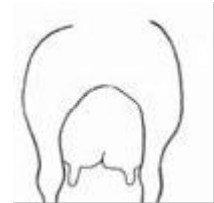
Dno vimena
prenizko

Neizenačeno
vime

Nepravilna
oblika seska

Idealno vime

REJEC _____ NASLOV _____ SELEKCIONIST: _____
IME IN PRIIMEK ULICA, HIŠNA ŠTEVILKA, POŠTNA ŠTEVILKA, POŠTA IME IN PRIIMEK
STROKOVNI VODJA ALI NJEGOV NAMESTNIK: _____ DATUM: _____
IME IN PRIIMEK

LIST ZA OCENJEVANJE ŽIVALI

OKVIR

Dolžina trupa			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9
Globina prsi			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9
Širina prsi			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9
Širina križa			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9

1 - OVEN 2 - OVCA Rod. št.:

Datum rojstva: _____

Pasma: _____

Rojen kot (obkroži): 1 – enojček 2-dvojček 3 – trojček 4- več

1 – ostrižen 2 - neostrižen

OMIŠIČENOST

Stegno			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9
Hrbet			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9

OBLIKE

Hrbtne linija			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9
Nagib križa			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9
Sprednje noge			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9
Zadnje noge			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9
Skočni sklep			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9
Bicliji			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9

VIME/MODA

Vime			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9
Seski			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9
Moda			
	1 2 3	4 5 6	7 8 9

OPISOVANE LASTNOSTI (obkroži)

Izenačenost vime:	Izenačeno	Manj izenačeno	NE izenačeno
Število paseskov:	Vpiši število paseskov: _____		
Izenačenost moda:	Izenačeno	Manj izenačeno	NE izenačeno
Glava:	JE v tipu	Manj primerna	NI v tipu
Nosna linija:	JE v tipu	Manj primerna	NI v tipu
Čeljust:	Vpiši DSC (mm): _____		
Rogatost:	JE v tipu	Manj primerna	NI v tipu
Obarvanost:	JE v tipu	Manj primerna	NI v tipu
Temperament:	Miren	Živahen	Hudoben
Volna:	JE v tipu	Manj primerna	NI v tipu

Opombe:

Skupna ocena zunanosti:

Kakovostni razred:

Priporočilo komisije za naravni pripust: DA NE

Rejec: _____ Selekcionist: _____ Strok. vodja/namestnik: _____